

Marine and Life Sciences

Journal Homepage: <https://dergipark.org.tr/en/pub/marlife>

Yerel ölçekte balıkçılık yönetimi ve kooperatifçilik: Çanakkale su ürünleri kooperatiflerinin sorunları ve çözüm önerileri

Mustafa Zabun¹ • Semih Kale ^{2,3}

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Su Ürünleri Temel Bilimler Bölümü, 17020 Çanakkale, TÜRKİYE

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Fakültesi, Su Ürünleri Avlama ve İşleme Teknolojisi Bölümü, 17020 Çanakkale, TÜRKİYE

³ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Fakültesi, Su Ürünleri Endüstri Mühendisliği Bölümü, 17020 Çanakkale, TÜRKİYE

✉ Corresponding Author: mustafazabun3317@gmail.com

Please cite this paper as follows:

Zabun, M., & Kale, S. (2025). Yerel ölçekte balıkçılık yönetimi ve kooperatifçilik: Çanakkale su ürünleri kooperatiflerinin sorunları ve çözüm önerileri. *Marine and Life Sciences*, 7(1), 37-45. <https://doi.org/10.51756/marlife.1700156>

Araştırma Makalesi

Makale Tarihiçesi

Geliş: 15.05.2025

Kabul: 27.06.2025

Çevrimiçi Yayınlanma: 30.06.2025

Anahtar Kelimeler:

Balıkçılık
Çanakkale
Kıyı yapıları
Kooperatif sorunları
Su ürünleri kooperatifleri

Ö Z E T

Bu araştırma, Çanakkale ilinde faaliyet gösteren su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumunu incelemek, karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifler Birliği'ne bağlı 26 kooperatifi kapsamaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak 2024 yılında gerçekleştirilen saha çalışmalarında, kooperatif başkanları ve üyeleriyle yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, kooperatiflerin önemli bir kısmının idari, altyapı ve pazarlama olanakları açısından yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Liman, çekek yeri, ağ tamir alanı, satış yeri ve soğuk hava deposu gibi temel yapı eksiklikleri; denetim mekanizmalarının zayıflığı; amatör balıkçılığın kontrolsüz yayılması; devlet desteklerinin yetersizliği ve yasal düzenlemelerdeki belirsizlikler, öne çıkan temel sorunlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, pazarlama sürecinde kabzımallara olan bağımlılık, kooperatiflerin ekonomik sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Bu çalışma hem Çanakkale özelinde hem de Türkiye genelinde su ürünleri kooperatifçiliğinin karşılaştığı çok boyutlu yapısal sorunlara ışık tutmakta ve kooperatiflerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır. Elde edilen bulguların, balıkçılık politikalarının geliştirilmesine ve kooperatiflerin daha etkin hale getirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Local-scale fisheries management and cooperativism: Challenges and strategic solutions for fisheries cooperatives in Çanakkale

A B S T R A C T

This study aims to examine the current status of fisheries cooperatives operating in the province of Çanakkale, identify the main challenges they face, and offer viable solutions. The research covers 26 cooperatives affiliated with the Çanakkale Regional Union of Fisheries Cooperatives. Employing a qualitative research design, data were collected through face-to-face interviews with cooperative chairmen and members, and analyzed using descriptive methods in 2024. Findings reveal that a significant number of cooperatives lack adequate administrative infrastructure and physical facilities. Key deficiencies include the absence of harbors, slipways, net repair areas, sales units, and cold storage facilities. In addition, ineffective inspection mechanisms, the uncontrolled expansion of amateur fishing, insufficient state support, and legal ambiguities are among the most critical problems. The cooperatives' dependency on middlemen in the marketing process further undermines their economic sustainability. This study sheds light on the multifaceted structural problems faced by fisheries cooperatives not only in Çanakkale but also throughout Türkiye. It presents policy recommendations aimed at strengthening the institutional capacities of cooperatives and enhancing their operational effectiveness. The findings are expected to contribute to the formulation of more responsive fisheries management strategies.

Keywords:

Fishing
Çanakkale
Coastal infrastructure
Cooperative challenges
Fisheries cooperatives

GİRİŞ

Su ürünleri kooperatifleri, küçük ölçekli balıkçılığın sürdürülebilirliğini sağlamada kilit rol oynayan kurumsal yapılardır. Bu kooperatifler, özellikle küçük ölçekli balıkçılığın desteklenmesinde, kaynakların ortak kullanımı ve pazarlama faaliyetlerinin organize edilmesinde önemli rol oynamaktadır (Ünal ve Yercan, 2006; Doğan, 2015). Ancak bu kooperatifler, Türkiye genelinde çeşitli yapısal ve yönetsel sorunlarla karşı karşıyadır. Türkiye’de kooperatifçilik, özellikle su ürünleri sektöründe belirli bir örgütlenme düzeyine ulaşmış görünse de yapısal ve yönetsel sorunlar nedeniyle etkili ve sürdürülebilir bir kalkınma aracı haline gelememiştir. Türkiye genelinde toplam 31.241 ortakla faaliyet gösteren 572 su ürünleri kooperatifi ve bunların bağlı olduğu 16 bölge birliği bulunmaktadır. Ancak, bu kooperatiflerin sadece 235’i Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SÜRKOOP) çatısı altında toplanmıştır (SÜRKOOP, 2025). Bu durum, örgütsel anlamda bir bütünlüğün sağlanmadığını göstermektedir. Sektörel iş gücü verileri de bu yapısal eksiklikleri destekler nitelikte olup 2006 yılında balıkçılık sektöründe istihdam edilen kişi sayısı 45.969 iken, 2024 yılı itibarıyla bu sayı 34.400’e gerilemiştir (TÜİK, 2025). İstihdamdaki bu azalma, yalnızca sektörün daralmasına değil, aynı zamanda kooperatiflerin üyelerine yeterli ekonomik katkıyı sunamadığını ve sektördeki cazibesini kaybettiğini de göstermektedir. Nitekim literatürde de bu durumun altı çizilmekte ve su ürünleri kooperatiflerinin büyük bir bölümünün kısa ömürlü olduğu ya da kuruluş amaçlarını tam anlamıyla gerçekleştirmediği ifade edilmektedir (Karademir ve Arat, 2014; Doğan, 2017). Literatürde, balıkçılık kooperatiflerinin sorunları çeşitli temalarda (örneğin; altyapı eksiklikleri (Altınışık, 2006), yasal düzenleme sorunları (Ceyhan, 2006), örgütlenme ve pazarlama yetersizlikleri (Akyol ve Ceyhan, 2010), kurumsal etkinlik düşüklüğü (Ünal ve ark., 2009) gibi) ele alınmaktadır. Bu çalışmaların çoğunda, kooperatiflerin kuruluş amaçlarını yeterince gerçekleştirmediği, kısa ömürlü olduğu ya da etkin çalışmadığı vurgulanmaktadır.

Yapılan çalışmalar Türkiye’nin farklı bölgelerinde faaliyet gösteren su ürünleri kooperatiflerinin benzer sorunlarla karşılaştığını ortaya koymaktadır. Ural ve Canpolatlı (2009), Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki kooperatiflerin sayıca varlık gösterse de teknik donanım ve insan kaynağı açısından sınırlı olduğunu rapor etmişlerdir. İstanbul, Giresun, Muğla, Elazığ ve Trabzon gibi illerde yapılan araştırmalarda da kooperatiflerin altyapı-üstyapı eksiklikleri, yasal düzenlemelerdeki yetersizlikler, düşük örgütlenme kapasitesi ve sosyoekonomik kırılganlıklar gibi ortak sorunlarla mücadele ettiği ortaya konmuştur (Doğan,

2010; Canpolat ve ark., 2015; Boran ve Avcı Softa, 2016; Tokmak Kırkses ve Samsun, 2020).

Özellikle kıyı balıkçılığının yoğun olduğu bölgelerde, balıkçıların sosyal güvenceden yoksun olduğu, pazarlama kanallarına erişimde zorlandıkları ve barınak gibi temel fiziksel yapılara ulaşmakta sıkıntı yaşadıkları vurgulanmaktadır (Doğan ve Gönülal, 2011; Doğan ve Alıçlı, 2018; Yücel ve Acar, 2018). Buna ilave olarak, ağ tamiri alanı, soğuk hava deposu, buz üretim tesisi gibi kritik yapıların eksikliği, avcılık sonrası tedarik zincirinin sürdürülebilirliğini de tehdit etmektedir (Akyol ve Perçin, 2006; Yıldız ve Karakulak, 2013).

Kooperatif yöneticilerinin ve üyelerinin eğitim eksikliği, kooperatiflerin profesyonelce yönetilememesine neden olurken; yasal mevzuatın uygulanmasındaki güçlükler ve yetki karmaşası da örgütsel işleyişi sektöre uğratmaktadır (Zengin ve Güngör, 2017; Akar, 2017). Özellikle amatör balıkçılık faaliyetlerinin denetimsizliği ve kayıt dışı avcılığın artması, profesyonel balıkçıların gelirlerini düşürmekte ve sürdürülebilir kaynak kullanımını tehdit etmektedir (Ceyhan ve ark., 2006).

Su ürünleri kooperatifleri konusunda Türkiye’nin birçok bölgesine ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, Çanakkale ilindeki su ürünleri kooperatiflerinin tümünü kapsayan sistematik ve bütüncül bir analiz henüz gerçekleştirilmemiştir. Mevcut literatürde yalnızca sınırlı sayıda kooperatife ilişkin bölgesel değerlendirmelere yer verilmiş olup, kapsamlı ve il düzeyinde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamaktadır (Altınışık, 2006; Ceyhan, 2006; Akyol ve Ceyhan, 2010). Oysa Çanakkale, Marmara Denizi, Ege Denizi, Çanakkale Boğazı, Saros ve Edremit Körfezleri gibi farklı denizel sistemlere ev sahipliği yapan stratejik bir konuma sahiptir. Bu çeşitlilik, bölgedeki su ürünleri kooperatiflerinin faaliyetlerinin hem biyofiziksel koşullara (örneğin deniz suyu sıcaklığı, akıntı rejimi, tuzluluk oranı, plankton dağılımı gibi doğal çevresel faktörler) hem de yönetsel uygulamalara göre farklılık göstermesine neden olmaktadır. Av sahalarının ekolojik yapısı (örneğin deniz dibi yapısı, habitat zenginliği, tür çeşitliliği ve avlanabilir stok durumu gibi ekolojik parametreler), deniz trafiği, koruma alanları ve su ürünleri yetiştiricilik alanları gibi faktörler, kooperatiflerin sorunlarını daha da karmaşık hale getirmekte olup özellikle de sit alanları, askeri yasak bölgeler ve balıkçılık dışı faaliyetlerle (deniz ulaşımı, endüstriyel atıklar vb.) çakışan sahalar nedeniyle kooperatiflerin avlanma izinleri, güzergahları ve faaliyet sürekliliği kesintiye uğramaktadır.

Bu çalışma, Çanakkale ilinde faaliyet gösteren tüm su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumlarını kapsamlı biçimde analiz etmeyi, yaşanan temel sorunları ortaya

koymayı ve literatürdeki bilgi boşluğunu dolduracak çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulguların hem yerel hem de ulusal düzeyde balıkçılık yönetimine katkı sunması hedeflenmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

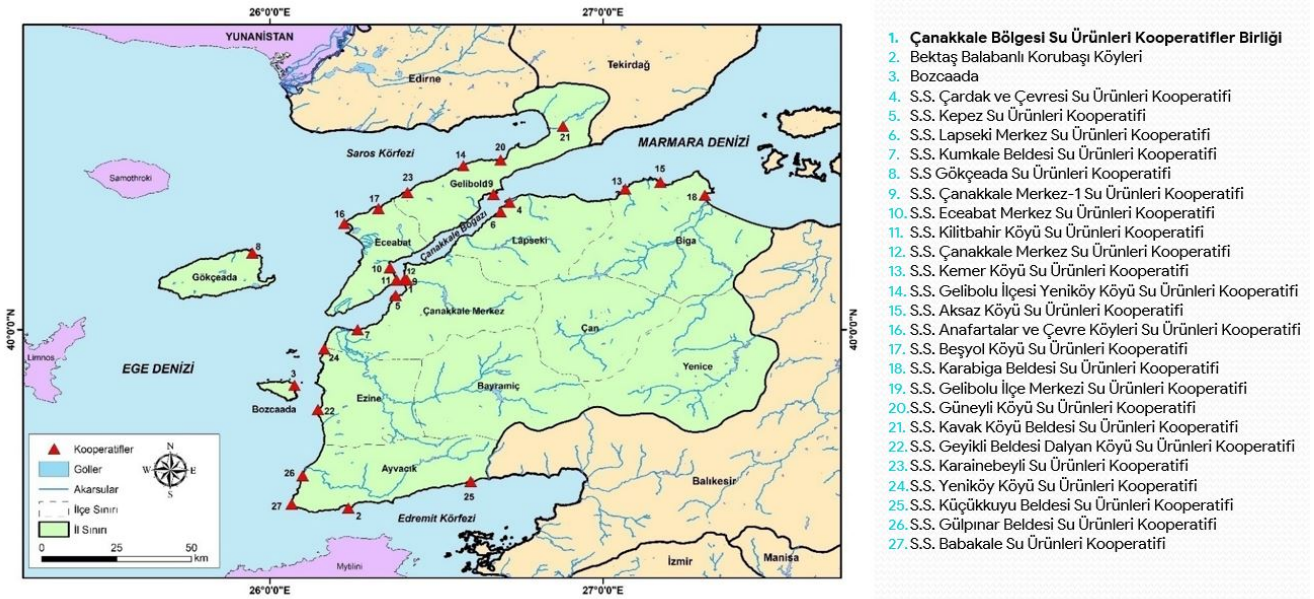
Bu çalışmanın evrenini Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifler Birliği'ne bağlı olarak faaliyet gösteren su ürünleri kooperatifleri oluşturmaktadır (Şekil 1). Araştırma kapsamında aşağıdaki temel sorulara yanıt aranmıştır:

(i) Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin mevcut yapısal ve yönetsel özellikleri nelerdir?

(ii) Bu kooperatiflerin karşılaştığı başlıca problemler nelerdir?

(iii) Belirlenen sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

Veri toplama sürecinde öncelikle ilgili literatür incelenmiş olup Türkiye genelinde su ürünleri kooperatiflerine dair mevcut akademik çalışmalar taranarak genel eğilimler ve karşılaşılan problemler hakkında ön bilgiler elde edilmiştir. Bunu takiben, Çanakkale il sınırları içerisindeki kooperatiflere yönelik saha çalışması yürütülmüştür.

Şekil 1. Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin konumu
Figure 1. Fisheries cooperatives in Çanakkale

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmış olup veriler doğrudan gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri ile toplanmıştır. Kooperatif başkanları ve kooperatif başkanları ile görüşme imkanı çok kısa süreli gerçekleşen bazı durumlarda kıdemli kooperatif ortakları ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, kooperatiflerin mevcut durumu, altyapı ve üstyapı koşulları, idari ve hukuki işleyişleri, pazarlama faaliyetleri, devlet desteğine erişim ve örgütlenme kapasitesi gibi konular üzerinde durulmuştur. Görüşmelerin süresi, saha koşullarının ve kooperatif yöneticilerinin zaman kısıtlarının dikkate alınmasıyla mümkün olduğunca kısa tutulmuş, bu bağlamda Ünal vd. (2009) tarafından uygulanan yöntemlerden de yararlanılmıştır. Gözlemler sırasında elde edilen bulgular, mevcut yapıların durumu ve teknik donanımlar gibi somut göstergelerle desteklenmiştir.

Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiş; sorun alanları sınıflandırılmış ve

sıklıklarına göre tablolar halinde sunulmuştur. Nicel bulgular, oranlar ve dağılımlar aracılığıyla ifade edilmiş; nitel veriler ise katılımcıların görüşlerinden elde edilen temalar doğrultusunda anlamlandırılmıştır. Şöyle ki, nitel veriler, katılımcıların görüşlerinde sıklıkla tekrar eden anahtar ifadeler ve anlam birimlerine dayalı olarak gruplandırılmış; örneğin 'altyapı eksikliği', 'pazarlama sorunları', 'yasal belirsizlik' gibi temalar tanımlanarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Çanakkale'deki Su Ürünleri Kooperatiflerinin Mevcut Durumu

Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifler Birliği'ne bağlı olarak faaliyet gösteren toplam 26 kooperatif bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kooperatiflerin üye sayıları 7 ile 190 arasında değişmekte olup toplamda 1072 aktif üye

bulunmaktadır. Kooperatiflerin faaliyet alanları, ağırlıklı olarak Çanakkale Boğazı, Ege Denizi ve Marmara Denizi kıyılarında yoğunlaşmaktadır (Şekil 2). Bu da bölgedeki kooperatiflerin farklı denizel ekosistemlere dayalı olarak çeşitlenen avcılık faaliyetleri yürüttüğünü göstermektedir.

Şekil 2. Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumu

Figure 2. The current state of fisheries cooperatives in Çanakkale

Kooperatiflerin kuruluş yılları incelendiğinde en eskisi 1974 yılında kurulan Kemer Köyü Su Ürünleri Kooperatifi olduğu; en yeni kurulanın ise 2021 yılında faaliyete geçen Aksaz ve Gelibolu Yeniköy Köyü Kooperatifleri olduğu görülmektedir (Tablo 1). Bu çeşitlilik, kooperatiflerin zaman içinde artan balıkçılık faaliyetlerine yanıt vermek amacıyla kurulduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin temel özellikleri

Table 1. Basic characteristics of fisheries cooperatives in Çanakkale

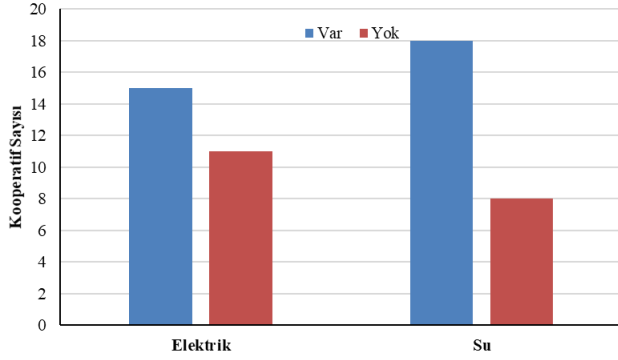
Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifi	Kuruluş Yılı	Toplam Üye Sayısı	Ortak Sayısı	Fiili Avcılık Yapan Ortak Sayısı	Fiili Avcılık Yapan Balıkçı Sayısı	Kayıtlı Tekne Sayısı	Kooperatifte Çalışan Sayısı	Pazarlama Faaliyeti	Sosyal Tesis-İdari Bina	Nakil Belgesi Düzenleme
Kemer Köyü	1974	29	29	29	29	30	0	YOK	VAR	VAR
Güneyli Köyü	1975	7	7	7	7	9	0	YOK	VAR	VAR
Çardak ve Çevresi	1979	48	48	20	20	15	0	VAR	VAR	VAR
Karabiga Beldesi	1983	42	42	35	35	45	0	YOK	YOK	VAR
Bozcaada	1986	41	41	15	15	15	0	YOK	VAR	VAR
Anafartalar ve Çevre Köyleri	1986	46	46	20	20	15	0	YOK	YOK	VAR
Eceabat Merkez	1991	47	47	40	40	40	1	YOK	VAR	VAR
Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri	1994	25	25	8	10	10	0	YOK	VAR	VAR
Babakale	1994	59	59	28	28	79	2	VAR	VAR	VAR
Yeniköy Köyü	1998	37	37	28	28	27	0	YOK	VAR	VAR
Gökçeada	2000	44	44	32	32	41	1	YOK	VAR	VAR
Lapseki Merkez	2002	30	30	18	18	27	0	YOK	VAR	VAR
Beşyol Köyü	2004	14	14	14	14	15	0	YOK	YOK	VAR
Kavak Köyü Beldesi	2004	21	21	9	9	9	0	YOK	VAR	VAR
Karainbeyli	2004	10	10	5	5	5	0	YOK	YOK	VAR
Küçükkuşu Beldesi	2004	57	57	25	25	95	2	YOK	VAR	VAR
Çanakkale Merkez	2005	17	17	15	15	15	0	YOK	VAR	VAR
Çanakkale Merkez Bir	2009	190	190	190	190	190	0	YOK	YOK	VAR
Kumkale Beldesi	2010	17	17	17	17	17	0	YOK	VAR	VAR
Gülpınar Beldesi	2010	20	20	7	7	20	1	YOK	VAR	VAR
Geyikli Beldesi Dalyan Köyü	2012	55	55	15	15	55	0	YOK	YOK	VAR
Gelibolu İlçe Merkezi	2014	44	44	43	43	45	0	YOK	VAR	VAR
Kepez	2016	115	60	60	60	115	0	YOK	VAR	VAR
Kilitbahir Köyü	2018	13	13	8	8	13	0	YOK	YOK	VAR
Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü	2021	25	25	25	25	24	0	YOK	YOK	VAR
Aksaz Köyü	2021	19	19	19	19	16	0	YOK	YOK	VAR

İncelenen 26 kooperatifin tamamının nakil belgesi düzenleme yetkisine sahip olduğu, ancak yalnızca iki kooperatifin doğrudan pazarlama faaliyeti yürüttüğü belirlenmiştir (Tablo 1). Bu durum, kooperatiflerin ürünlerini doğrudan son tüketiciye ulaştırmakta zorlandığını ve pazarlama zincirine yeterince entegre olamadığını göstermektedir. Öte yandan, yalnızca beş kooperatifin çalışan personeli bulunduğu, diğerlerinin ise gönüllülük esasına dayalı olduğu tespit edilmiştir.

İdari altyapı açısından değerlendirildiğinde 17 kooperatifin (%65,4) idari binası bulunduğu; geri kalan 9 kooperatifin (%34,6) ise bu olanaktan yoksun olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Mevcut idari binaların büyük kısmı fiziki açıdan yetersiz, bakımsız ya da işlevselliği sınırlı yapılardır. İdari binalar çoğunlukla konteyner tipinde, tek odalı, ısıtma/soğutma sistemi olmayan, arşiv ve toplantı yapma kapasitesinden yoksun yapılardır. İdari birimi olmayan kooperatiflerde ise üyelerin balıkçılık faaliyetlerine dair işlemlerini liman kenarlarında ya da tekneler üzerinde gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Bu durum hem verimlilik hem de kurumsal kapasite açısından ciddi bir eksiklikler.

Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin fiziksel kapasitesi incelendiğinde altyapı imkanlarının büyük ölçüde yetersiz olduğu görülmektedir (Şekil 3). Altyapı açısından yapılan değerlendirmelere göre kooperatiflerin yalnızca 15'inde (%57,7) elektrik bağlantısının bulunduğu, geri kalan 11 kooperatifin (%42,3) ise bu temel hizmetten yoksun olduğu belirlenmiştir.

Su temini açısından da benzer bir durum gözlemlenmiş; 18 kooperatifte (%69,2) su altyapısının bulunduğu, 8 kooperatifte (%30,8) ise su erişiminin olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 1). Özellikle sekiz kooperatifte hem elektrik hem de su altyapısının bulunmaması, balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliği ve iş sağlığı açısından ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

Şekil 4. Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin üstyapı imkanları

Figure 4. Superstructure facilities of fisheries cooperatives in Çanakkale

Tablo 2. Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin temel sorunları

Table 2. Main problems of fisheries cooperatives in Çanakkale

Kooperatifler	Sorunlar											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x
Bozcaada	x	x	x				x				x	x
Çardak ve Çevresi	x	x	x	x					x		x	
Kepez	x	x	x	x		x	x		x	x		x
Lapseki Merkez						x			x		x	
Kumkale Beldesi	x	x	x	x			x			x		
Gökçeada	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x
Çanakkale Merkez Bir	x	x	x	x		x	x	x	x		x	
Eceabat Merkez						x		x	x	x	x	x
Kilitbahir Köyü	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Çanakkale Merkez	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Kemer Köyü	x	x				x				x	x	
Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Aksaz Köyü	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Anafartalar ve Çevre Köyleri	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Beşyol Köyü	x	x	x	x						x	x	x
Karabiga Beldesi					x			x	x	x	x	
Gelibolu İlçe Merkezi	x	x	x	x		x		x	x	x	x	x
Güneyli Köyü	x	x		x							x	x
Kavak Köyü Beldesi		x				x			x		x	
Geyikli Beldesi Dalyan Köyü	x	x	x		x			x	x			x
Karainebeyli		x	x	x		x				x	x	
Yeniköy Köyü		x		x	x		x	x	x	x	x	
Küçükukuy Beldesi		x						x		x		x
Gülpınar Beldesi		x			x			x	x	x		
Babakale		x				x						
Oran (%)	65,38	88,46	61,54	57,69	38,46	57,69	42,31	57,69	65,38	65,38	76,92	57,69

1: Kooperatifin İşletmesi/Kiralanması, 2: Liman-Barınak-Çekek Yeri, 3: Altyapı-Üstyapı, 4: Barınma-Depo-Sosyal Alan, 5: Yasa Dışı Avcılık, 6: Av Sahaları, 7: Pazarlama, 8: Koruma-Kontrol-Denetim Hizmetleri, 9: Yasal Düzenleme Eksikliği, 10: Devlet Desteği, 11: Balıkların Sosyoekonomik İmkanları, 12: Yerel Yönetimlerle İlişkiler

1: Operation/Renting of Cooperative, 2: Port-Shelter-Dock Place, 3: Infrastructure-Superstructure, 4: Shelter-Storage-Social Area, 5: Illegal Fishing, 6: Fishing Grounds, 7: Marketing, 8: Protection-Control-Supervision Services, 9: Lack of Legal Regulation, 10: State Support, 11: Socioeconomic Opportunities of Fishermen, 12: Relations with Local Governments

Ayrıca, %65,38 oranında ifade edilen bir diğer sorun ise devlet desteklerinin yetersizliğiyle ilgilidir. Akaryakıt, av araçları ve bakım-onarım gibi temel ihtiyaçlar için sağlanan desteklerin güncel ekonomik koşulları karşılayamadığı, bu nedenle kooperatiflerin üretim faaliyetlerinde ciddi finansman sıkıntıları yaşadığı bildirilmiştir.

Kooperatiflerin %76,92'si, üyelerinin sosyoekonomik durumlarının zayıf olması nedeniyle üretim faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinde zorluk yaşandığını ifade etmiştir. Artan maliyetler, devlet desteğinin yetersiz olması ve pazarlama kanallarındaki sınırlılıklar, birçok balıkçının mesleği bırakma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Balık satışlarının genellikle kabzımallar aracılığıyla yapılması, ürün fiyatlarının kontrol edilememesine ve balıkçının düşük gelir elde etmesine neden olmaktadır. Düşük gelir, sosyal güvenlik kapsamı dışında kalma, yaşlı nüfusun ağırlığı, alternatif istihdam kaynaklarının olmayışı gibi etkenler kooperatif üyelerinin sosyoekonomik kırılganlığını artırmaktadır.

Yasal mevzuat ve kamu yönetimi ile ilgili sorunlar da öne çıkan hususlar arasındadır. Kooperatiflerin %65,38'i işletme ve kiralama hakları ile ilgili belirsizliklerin kurumsal faaliyetleri kısıtladığını belirtmiştir. Özellikle av sahalarının sit alanları içerisinde kalması, farklı kamu kurumları arasında yetki çakışmalarına ve uzun süren bürokratik süreçlere neden olmaktadır. Bu durum, özellikle yerel yönetimlerle yaşanan anlaşmazlıklarda daha belirgin hale gelmektedir. Kooperatiflerin faaliyet alanlarına ilişkin izin süreçlerinin farklı kurumlar arasında net tanımlanmamış olması; sit alanı kapsamındaki bölgelerde faaliyet yürütme belirsizlikleri de örnek olarak gösterilmiştir.

Altyapı ve üstyapı eksiklikleri (%61,54), barınma, depo ve sosyal alan yetersizlikleri (%57,69), koruma-denetim hizmetlerinin yetersizliği (%57,69), yerel yönetimlerle olan iletişim ve iş birliği sorunları (%57,69), balıkçıların mesleki tanımlarının olmaması gibi eksiklikler, kooperatiflerin kurumsal etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Pazarlama (%42,31) ve yasa dışı avcılık (%38,46) ise kooperatiflerin daha az sıklıkla bildirdiği ancak önemli görülen diğer sorunlardır. Pazarlama sorunları, kooperatiflerin finansal sürdürülebilirliğini zayıflatmakta; yasa dışı avcılık ise yasal çalışanların pazar payını daraltarak gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Özellikle ticari olmayan, sportif ya da amatör balıkçılık adı altında yapılan ve yasal sınırların dışında gerçekleşen faaliyetler, kayıt dışı balıkçılığı artırmakta ve kooperatiflerin ekonomik sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Sonuç olarak, Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin çok boyutlu sorunlarla mücadele ettiği ve bu sorunların çözümü için kapsamlı bir kurumsal reform, altyapı yatırımı ve mevzuat güncellemesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada elde edilen bulgular, Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin hem nicelik hem de nitelik bakımından çok çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Toplam 1072 üyesi bulunan 26 kooperatifin yapısal, yönetsel ve ekonomik kapasitelerinin oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Altınışık (2006) tarafından bildirilen 497 üyeye kıyasla önemli bir artış kaydedilmiş olması, kooperatifleşme eğiliminde nicel bir büyümeye işaret etse de bu artışın nitel bir iyileşmeye dönüşmediği görülmektedir. Öte yandan Kale ve Zabun (2023) tarafından belirtilen 1207 üye sayısı ile karşılaştırıldığında, veriler arasında görülen farklılıklar, üyeliklerin dinamik yapısını ve her yıl yapılan genel kurul süreçlerinin bu rakamlarda etkili olduğunu göstermektedir.

Kooperatiflerin mevcut fiziksel koşulları, Türkiye'nin diğer bölgelerinde yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında da benzer eksiklikler göstermektedir. İstanbul'daki kooperatifleri inceleyen Yıldız ve Karakulak (2013), özellikle altyapı ve üstyapı olanaklarının kısıtlı olduğunu; örneğin yalnızca %58'inde idari bina, %35,4'ünde ağ tamir yeri, %3,2'sinde buz üretim alanı bulunduğunu bildirmiştir. Çanakkale'deki kooperatiflerle kıyaslandığında, su temini açısından daha iyi durumda olunmasına karşın, elektrik erişimi, ağ tamir alanı ve ilk yardım birimi gibi temel hizmetlerde benzer yetersizlikler olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, Trabzon'daki balıkçı barınaklarında da ağ kurutma sahası ve soğuk hava deposu eksiklikleri Boran ve Avcı Softa (2016) tarafından benzer şekilde rapor edilmiştir. Bu bulgular, söz konusu altyapı sorunlarının bölgesel değil ulusal ölçekte yapısal bir mesele olduğunu düşündürmektedir.

Çanakkale özelinde dikkat çeken bir diğer önemli sorun, kooperatiflerin pazarlama süreçlerine aktif olarak dahil olamamasıdır. Birçok kooperatifin mezat alanı bulunmaması ve bu durum, balıkçıların ürünlerini yerel kabzımallar aracılığıyla düşük fiyatlarla satmak zorunda kalmalarına yol açmaktadır. Bu sorun hem ekonomik sürdürülebilirliği tehdit etmekte hem de kooperatiflerin gelir kaynaklarını sınırlamaktadır. İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde yapılan benzer çalışmalarda da pazarlama-satış altyapısının zayıf olması, kooperatiflerin ürün fiyatları üzerinde kontrol sahibi olamaması gibi benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Karademir ve Arat, 2014; Zengin ve Güngör, 2017).

Kooperatiflerin devlet desteği konusundaki beklentileri de bu çalışmada net bir şekilde ortaya konmuştur. Artan üretim maliyetleri karşısında mevcut teşviklerin yetersiz kalması, balıkçıların büyük bir kısmının mesleği bırakmayı düşünmesine neden olmaktadır. Özellikle akaryakıt, av

araçları ve teknelerin bakımı gibi temel giderlerde devlet desteğinin artırılması gerekmektedir. Çımat ve Duran (2018) Muğla'da yapılan çalışmada da benzer şekilde kooperatiflerin sürdürülebilirliğinin kamu teşviklerine bağlı olduğu vurgulanmıştır.

Yasal düzenlemelerle ilgili sorunlar ise sadece mevzuat eksikliğiyle sınırlı kalmamakta, uygulamadaki belirsizliklerle daha da karmaşık hale gelmektedir. Özellikle kıyı alanlarının sit alanı veya farklı kamu kurumlarının yetki alanı içerisinde bulunması, kooperatiflerin idari süreçlerinde çok sayıda kurumla muhatap olmasına ve bu durumun ciddi zaman kayıplarına yol açmasına neden olmaktadır. Altınışık (2006) da bu durumu yıllar önce dile getirmiş ve barınakların mülkiyetinin kooperatiflerde olmasına rağmen işletme haklarının verilmemesinin hizmet sunumunu engellediğini belirtmiştir. Ancak, Balıkçı Barınakları Yönetmeliği'ne göre (Anonim, 1996), barınakların mülkiyeti kamuya aittir. Oysa, bu barınakların işletme hakkı ilgili su ürünleri kooperatiflerine devredilebilmektedir. Uygulamada, bu devirlerin zaman zaman yapılmaması ya da prosedürle ilgili nedenlerle gecikmesi, kooperatiflerin hizmet sunma kapasitesini sınırlamaktadır. Mevcut bulgular, bu yapısal sorunun hâlâ çözülmemiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Kooperatiflerin av sahalarının daralması ve avcılık faaliyetlerinin kısıtlanması da önemli bir sorun alanıdır. Çanakkale Boğazı'nda artan deniz trafiği, gümrük sahaları ve 1915 Çanakkale Köprüsü gibi yeni yapılar, balıkçılar için ayrılan alanların azalmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda amatör balıkçılık faaliyetlerinin yeterince denetlenmemesi, profesyonel balıkçıların kazançlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum, Akyol ve Perçin (2006) ile Ceyhan ve ark., (2006) tarafından da dile getirilmiş ve amatör balıkçıların yasal sınırları aşan faaliyetlerinin kayıt dışılığı artırdığı ve ticari balıkçılığı zora soktuğu vurgulanmıştır.

Denetim ve kontrol mekanizmalarının yetersizliği, yasa dışı avcılıkla mücadelede önemli bir engel oluşturmaktadır. Sahil Güvenlik Komutanlığı ve İl Tarım ve Orman Müdürlükleri tarafından yürütülen denetimlerin personel eksikliği, yasal yaptırımların caydırıcı olmaması ve kayıt dışı avcılığın yaygınlığı nedeniyle istenilen etkiyi yaratamadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, cezaların artırılması ve amatör-ticari ayrımının netleştirilmesi önerilmektedir.

Kooperatiflerde teknik personel eksikliği, uzmanlaşmanın önünde ciddi bir engel olarak durmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2021 yılında alınan kararla, üst birliklerde su ürünleri mühendisi istihdamı zorunlu hale getirilmiş olsa da bu uygulamanın tüm

kooperatiflere yaygınlaştırılmaması, teknik eksiklikleri sürdürmektedir. Bu doğrultuda, su ürünleri mühendisi istihdamının tüm kooperatifleri kapsayacak şekilde genişletilmesi, kurumsal kapasitenin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Görüşmeler sırasında az sayıda da olsa kooperatif yöneticilerinin liyakat eksikliği, yerel güç ilişkilerine bağımlılık ve yetersiz kurumsal vizyon gibi nedenlerle sorunların çözümüne yeterince katkı sunmadığı dile getirilmiş olmakla beraber genel olarak kooperatif yöneticilerinin katkı sağlamaya çalıştıkları kooperatif ortakları tarafından belirtilmektedir. Ancak yine de bu durum, yalnızca dışsal değil, aynı zamanda içsel yönetsel sorunların da kooperatiflerin işlevselliğini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Türkiye'de su ürünleri kooperatiflerinin kurumsal kapasiteleri ile sahadaki etkileri arasında ciddi bir uyumsuzluk söz konusudur. Bu durum, yapısal eksiklikler (yetersiz finansman, düşük eğitim düzeyi, mevzuat uyumsuzlukları) ve yönetsel zaafaların (şeffaflık eksikliği, denetim sorunları, profesyonel yönetim eksikliği) Türkiye'de kooperatifçiliğin gelişimini sınırladığını ve istenilen düzeye ulaşmasını engellediğini ortaya koymaktadır.

Son olarak, su ürünleri verilerinin doğru ve sistematik biçimde kaydedilmemesi, balıkçılık yönetiminin bilimsel temellere dayanmasını engellemektedir. Özellikle karaya çıkış noktalarında yeterli veri toplanamaması ve amatör avcılığın kayıt dışı kalması, kaynakların izlenebilirliğini ve sürdürülebilir yönetimini sekteye uğratmaktadır. Zengin ve Güngör (2017) ile Doğan (2018) benzer sorunlara işaret etmiş ve balıkçılık verilerinin güvenilirliğinin artırılmasının, politika yapım süreçleri açısından kritik bir ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır.

Nihai olarak değerlendirildiğinde, Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin karşılaştığı sorunların büyük bölümü Türkiye genelindeki yapısal sorunlarla örtüşmektedir. Ancak, bölgenin denizel çeşitliliği, kıyı yapılarının karmaşıklığı ve tarihi-kültürel koruma alanları nedeniyle bürokratik zorlukların daha da yoğun yaşandığı görülmektedir. Bu durum, bölgesel balıkçılık politikalarının merkezi düzenlemelerden ziyade yerel dinamiklere göre şekillendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Bu araştırma, Çanakkale ilinde faaliyet gösteren su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumunu kapsamlı bir biçimde ortaya koymak, karşılaştıkları temel sorunları belirlemek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, bölgede faaliyet gösteren 26 kooperatifin büyük

bir kısmının altyapı, örgütsel kapasite, pazarlama ve yasal düzenlemeler açısından ciddi kısıtlarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Kooperatiflerin çoğunda idari yapıların yetersiz olması, ağ tamir alanı, soğuk hava deposu ve mezat yeri gibi üstyapı eksikliklerinin sürmesi, balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini ve kooperatiflerin etkinliğini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Bunun yanı sıra, denizel alanların sınırlı hale gelmesi, avlanma sahalarının giderek daralması ve amatör balıkçılığın kontrolsüz yayılması gibi dışsal faktörler de kooperatiflerin üretim ve gelir olanaklarını tehdit etmektedir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler, kooperatiflerin yeterli kurumsal destekten yoksun olduğunu, pazarlama faaliyetlerinde kabzımallara bağımlı kaldığını ve balıkçılık gelirlerinin istikrarsızlaştığını ortaya koymuştur. Üyelerin sosyoekonomik durumunun zayıflığı ve artan maliyetler karşısında devlet desteklerinin yetersizliği, üretimin sürekliliğini zorlaştırmakta ve meslekten çıkış eğilimini artırmaktadır. Bu bağlamda, su ürünleri kooperatiflerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, teknik personel istihdamının yaygınlaştırılması, altyapı ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle kıyı yapılarının iyileştirilmesi, liman ve çekek yeri gibi temel unsurların kooperatiflerin kullanımına tahsis edilmesi, operasyonel verimliliği artıracaktır. Ayrıca, mezat alanlarının kurulması ve doğrudan pazarlama kanallarının geliştirilmesi, kooperatiflerin ürün değer zincirine daha etkin katılımını sağlayacaktır. Yasal düzenlemelerdeki belirsizliklerin giderilmesi, kooperatiflerin kiralama ve işletme haklarının netleştirilmesi ve kamu kurumları arasındaki yetki çatışmalarının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Aynı zamanda, denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve kayıt dışı avcılıkla mücadelenin artırılması, balıkçılık kaynaklarının sürdürülebilirliğini destekleyecektir. Sonuç olarak, bu çalışma yalnızca Çanakkale'ye özgü bir değerlendirme sunmakla kalmamakta; Türkiye genelinde su ürünleri kooperatifçiliğinin karşı karşıya olduğu yapısal sorunlara da ışık tutmaktadır. Bu bağlamda geliştirilen önerilerin, ilgili kamu kurumları ve yerel yönetimler başta olmak üzere, sektördeki tüm paydaşlar tarafından dikkate alınması önem arz etmektedir. Kooperatiflerin etkinliğini artırmak, yalnızca balıkçılık sektörünün değil, kıyı topluluklarının sosyal ve ekonomik refahının da sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

Teşekkür

Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Etik Standartlara Uygunluk

Yazarların Katkısı

MZ: Araştırma, Yazma-orijinal taslak hazırlama, Yazma-inceleme ve düzenleme

SK: Kavramsallaştırma, Gözetim ve denetim, Yazma-inceleme ve düzenleme

Tüm yazarlar makalenin son halini okuyup onayladılar.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

İnsan Hakları Beyanı

Çalışma yüz yüze görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiş olup veri toplama araçları hususunda herhangi bir etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamaktadır. Çalışmada ilgili kurumsal ve/veya ulusal araştırma etiği komitesi tarafından onaylanmış olup etik standartlara uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Finansman

Bu araştırma, hiçbir hibe, fon veya başka bir finansman desteği almamıştır.

Veri Kullanılabilirliği

Yazarlar, bu çalışmanın bulgularını destekleyen verilerin makalede mevcut olduğunu teyit etmektedirler.

KAYNAKLAR

- Akar, Ö. (2017). Hatay ili balıkçı barınakları risk analizi. [Yüksek Lisans Tezi. İskenderun Teknik Üniversitesi].
- Akyol, O., & Ceyhan, T. (2010). Gökçeada (Ege Denizi) kıyı balıkçılığı ve balıkçılık kaynakları. *Su Ürünleri Dergisi*, 27(1), 1-5.
- Akyol, O., & Perçin, F. (2006). Tekirdağ ili (Marmara Denizi) kıyı balıkçılığı ve sorunları. *Su Ürünleri Dergisi*, 23(3-4), 423-426.
- Altınışık, S. (2006). Çanakkale ili deniz balıkçılığının sosyo-ekonomik durumu ve pazarlama yapısı. [Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi].
- Anonim. (1996). *Balıkçı Barınakları Yönetmeliği*. Resmî Gazete Tarihi: 13.12.1996 Resmî Gazete Sayısı: 22846. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4997&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim tarihi: 25.06.2025)
- Boran, M., & Avcı Softa, Ş. (2016). Trabzon ilinde yer alan balıkçılık kıyı yapıları üzerine bir araştırma. *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 33(4), 307-311. <https://doi.org/10.12714/egjefas.2016.33.4.01>

- Canpolat, İ., Memişoğlu, E., Gürçay, S., Birici, N., & Arısoy, G. (2015). Elazığ ili su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumu. *Yunus Araştırma Bülteni*, 2015(1), 11-21. <https://doi.org/10.17693/yunusae.v15i21955.235739>
- Ceyhan, T., Akyol, O., & Ünal, V. (2006). Edremit Körfezi (Ege Denizi) kıyı balıkçılığı üzerine bir araştırma. *Su Ürünleri Dergisi*, 23(1-3), 373-375.
- Çımat, A., & Duran, T. (2018). Muğla ili su ürünleri kooperatif işletmelerinin karşılaştıkları temel sorunlar ve çözüm önerileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 433-453. <https://doi.org/10.17755/esosder.321829>
- Doğan, K. (2010). İstanbul su ürünleri kooperatifleri ve ortaklarının sosyo-ekonomik analizi. *Journal of FisheriesSciences.com*, 4(4), 318-328. <https://doi.org/10.3153/jfscm.2010035>
- Doğan, K. (2015). Balıkçılık sektöründe su ürünleri kooperatiflerinin yeri ve önemi. Kavruk, H. (Ed.), *Küreselleşme Sürecinde Ekonomi-Siyaset-Toplum ve Kooperatifçilik*. 21. Milletlerarası Kooperatifçilik Kongresi (ss. 629-649). Türk Kooperatifçilik Kurumu.
- Doğan, K. (2017). Su ürünleri kooperatiflerinin Türkiye'deki dünü, bugünü ve geleceği. *Turkish Journal of Aquatic Sciences*, 32(1), 21-34. <https://doi.org/10.18864/TJAS201703>
- Doğan, K. (2018). İstanbul ili su ürünleri kooperatiflerinin ticari olanakları ve sorunlarının incelenmesi. *Aquatic Research*, 1(4), 180-191. <https://doi.org/10.3153/AR18020>
- Doğan, K., & Alıçlı, Z. T. (2018). Şile (İstanbul) su ürünleri kooperatifi ve ortaklarının sosyo-ekonomik analizi. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 11(2), 20-24.
- Doğan, K., & Gönülal, O. (2011). Gökçeada (Ege Denizi) balıkçılığı ve balıkçıların sosyo-ekonomik yapısı. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi FABA 2011 Symposium Special Issues*, 2(5), 57-69.
- Kale, S., & Zabun, M. (2023). Çanakkale'deki su ürünleri kooperatifleri. U. Özekinci, E. Ş. Çelik ve Y. Şen (Eds.), *Çanakkale'de su ürünleri, balıkçılık ve denizcilik* (ss. 123-139), Nobel Bilimsel (Nobel Akademik Yayıncılık).
- Karademir, M., & Emin Arat, M. E. (2014). Su ürünlerinin kooperatiflerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: İstanbul ili örneği. *Öneri Dergisi*, 11(41), 133-156.
- SÜRKOOP. (2025). *Hakkımızda*. Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği. Ankara. <https://www.sur.coop/hakkimizda> (Erişim tarihi: 25.06.2025)
- Tokmak Kırkses, N., & Samsun, S. (2020). Giresun ili balıkçılık kıyı yapıları. *Turkish Journal of Maritime and Marine Sciences*, 6(1), 42-50.
- TÜİK. (2025). *Su Ürünleri İstatistikleri*. Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara. <https://data.tuik.gov.tr/> (Erişim tarihi: 25.06.2025)
- Ural, M. & Canpolatlı, İ. (2009). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki su ürünleri kooperatiflerinin yapısı ve av araçları ile balıkçı teknelerinin teknik özellikleri. *Türk Bilim Araştırma Vakfı Bilim Dergisi*, 2(4), 372-384.
- Ünal, V., & Yercan, M. (2006). Türkiye'de su ürünleri kooperatifleri ve balıkçılar için önemi. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 23(1-2), 221-227.
- Ünal, V., Yercan, M., & Göncüoğlu, H. (2009). *Ege kıyıları su ürünleri kooperatifleri*. Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği Yayınları.
- Yıldız, T., & Karakulak, F. S. (2013). İstanbul balıkçılık kıyı yapılarının mevcut durumu. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3(1), 16-28.
- Yücel, Ş., & Acar, G. (2018). Su ürünleri kooperatifleri yöneticilerinin sosyo-ekonomik durumu ve kooperatiflerin sorunlarına bakışı. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 7(2), 57-66.
- Zengin, M., & Güngör, G. (2017). Su ürünleri kooperatiflerinin balıkçılık yönetimi içerisindeki rolü: Marmara Denizi örneği, Türkiye. *Turkish Journal of Aquatic Sciences*, 32(2), 102-119.